

Egy vándor hispán utakon

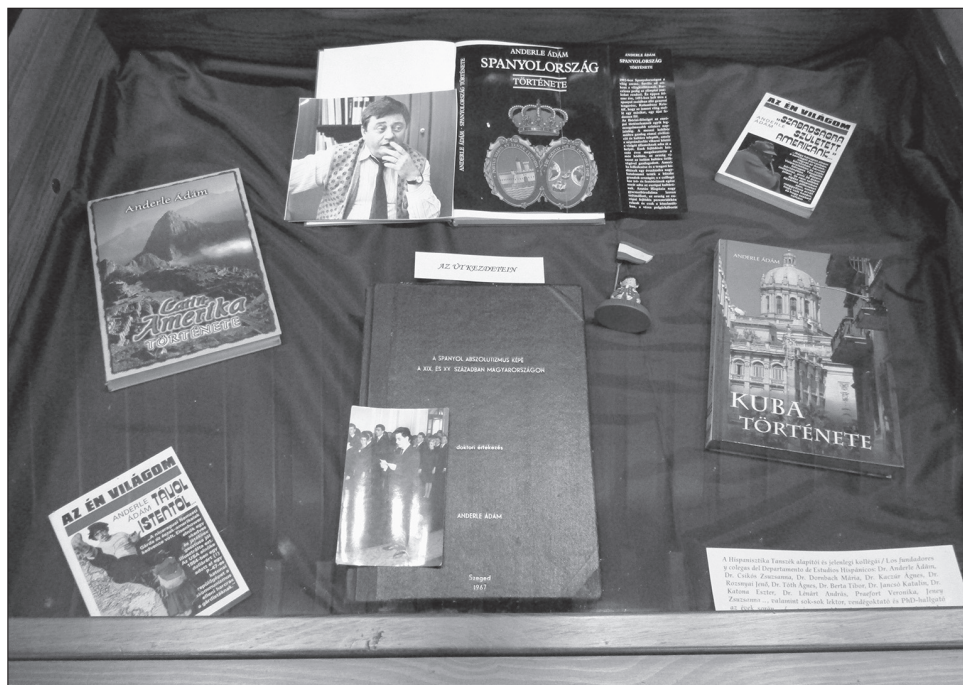
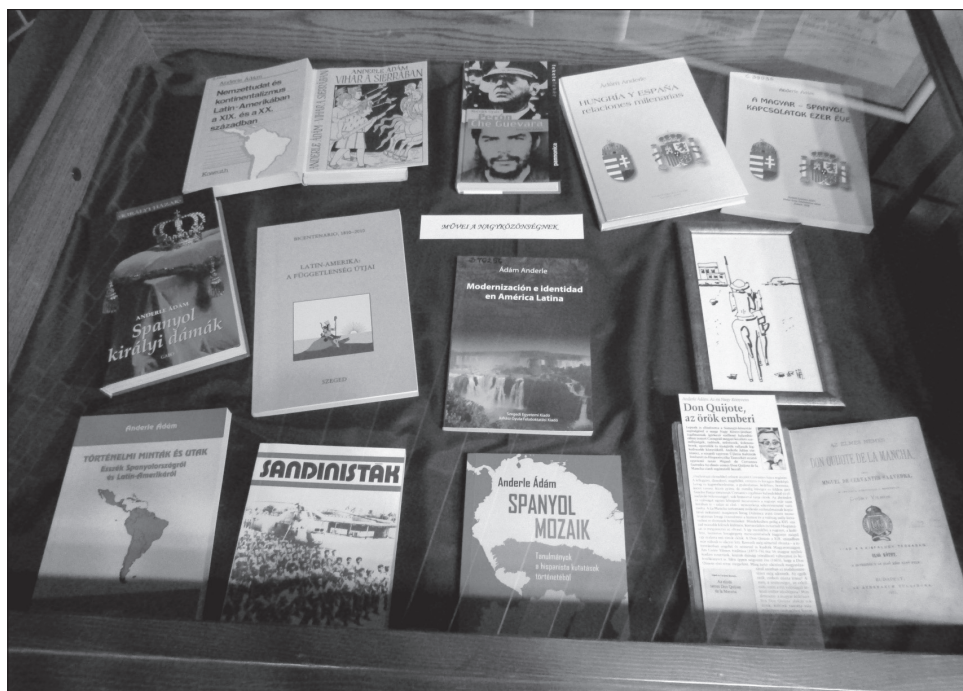
Emlékkiállítás Anderle Ádám tiszteletére

2017. november 16-án került sor a nemzetközi hírű, kiváló hispanista történészprofesszor, az egy évvel korábban, 73 évesen elhunyt Anderle Ádám tudományos életútját bemutató kiállítás megnyitójára a szegedi Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtárban. A kiállítás szervezői, a Szegedi Tudományegyetem Hispanisztika Tanszékének munkatársai a Bölcsészettudományi Karon 2015 óta működő Amerikai Tanulmányok Kutatóközpontja szervezésében *Határokön átnyúló Amerikák* címmel rendezett nemzetközi tudományos konferencia idejére időzítették az eseményt, mivel Anderle Ádám maga is a központ alapítói közé tartozott.

Anderle Ádám Wittman Tibor professzornak, a magyarországi hispanista történelmi kutatások megalapítójának a tanítványa, majd kollégája volt az akkor még József Attila nevét viselő Szegedi Tudományegyetem Középkori Egyetemes Történelmi és Latin-Amerika Története Tanszékén. Wittman Tibor 1972-ben bekövetkezett halála után, még a harmincadik életévét sem betöltve, Anderle Ádámnak egyedül kellett továbbvinnie a wittmani örökséget. Rátermettségét mi sem bizonyította jobban, mint hogy sikerült elindítania a történelem szakon belül a Latin-Amerika története speciális képzést, az MTA Szegedi Akadémiai Bizottsága pedig lehetővé tette egy Latin-Amerika története munkabizottság létrehozását. Így mind az oktatás, mind a tudomány területén sikerült biztos háttérrel kiépíteni a hispanista kutatásoknak Szegeden.

Az 1977-ben spanyol nyelven megírt kandidátusi értekezésével, amely a két világháború közötti perui politikai mozgalmakat mutatta be, első európai történészként sikerült elnyernie egy rangos latin-amerikai tudományos díjat (*Premio Extraordinario José Carlos Mariátegui*). 1988-ban sikerrel védte meg a latin-amerikai nemzettudat és kontinentalizmus eszméjét vizsgáló nagydoktori értekezését. Közben 1982-ben megalapította a tanszékhez kapcsolódó, de immár önállóan tevékenykedő Latin-Amerika Története Kutatócsoportot, és évről évre szélesítette annak nemzetközi hírnevét. Anderle Ádám 1980-ban tagja lett a legjelentősebb európai latin-amerikanista tudományos történelmi társaságnak, az *Asociación de Historiadores Latinoamericanistas Europeos*nak, amelyben egyre komolyabb

* A szerző a Szegedi Tudományegyetem BTK Hispanisztika Tanszékének egyetemi docense (6722 Szeged, Petőfi sgt. 30–34., csikoszs@hist.u-szeged.hu).

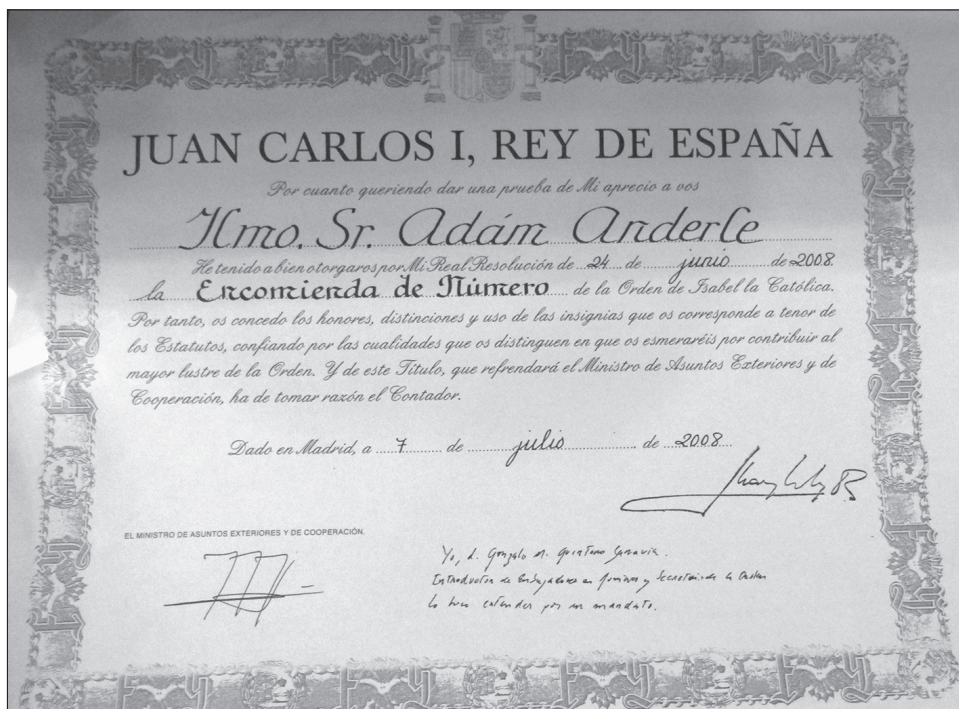

1–2. kép. Az Anderle Ádám könyveit bemutató vitrinek

szerepet vállalt, majd 1987–1990 között a szervezet elnöki tisztét töltötte be. Tevékenysége elismeréseként még a rendszerváltás előtt, 1987-ben, elsőként a kelet-közép-európai régióban, őt és kutatócsoportját bízták meg a szervezet VIII. kongresszusának a megrendezésével. 1993-ban Anderle Ádám a kutatócsoport bázisán megalakította a Hispanisztika Tanszéket, amely az országban egyedülálló módon nem hagyományos filológiai, hanem egyedi profilú, társadalomtudományi alapokat is nyújtó modern bölcsész- és tanárképzést kínált. Ezután a Történettudományi Doktori Iskolában vezetésével elindult „A hispán világ története” alprogram, amelynek keretei között 2013-ig 25 doktori értekezés született. Anderle Ádám magyar és idegen nyelven publikált könyveinek száma huszonnéhét. Több mint 160 tanulmánya jelent meg rangos hazai és külföldi tudományos szakfolyóiratokban. Utolsó kötetét, *Spanyol mozaik* címmel, 2016 nyarán írta és szerkesztette, már betegesen, de teljes erőbedobással. A kötet halála után jelent meg.

Anderle Ádám tudományos pályájában kiemelt szerepet kaptak a magyar-hispán kapcsolatok történetével foglalkozó kutatások. Már az egyetemi doktoriját is ebből a témából írta 1967-ben *A spanyol abszolútizmus képe Magyarországon a XIX. és a XX. században* címmel. A magyar-spanyol kapcsolatok kutatása során behatóan foglalkozott többek között a 19. század közepén Bécsből küldött spanyol követi jelentésekkel, a II. Fülöp alakjához kapcsolódó fekete legenda kérdésével a 19–20. századi Magyarországon. A 20. század vonatkozásában külön figyelmet szentelt a Spanyolországban élő magyaroknak, többükkel személyes kapcsolatot ápolt. Anderle Ádám karolta fel és népszerűsítette Brachfeld Olivér történelmi-irodalmi, kultúrtörténeti hagyatékát és könyvet publikált Árpád-házi Jolántáról, aki Aragónia magyar királynéja volt a 13. században. Ehhez a témához kapcsolódva, azt kibővítve, saját kutatásait is közzétette a *Kalandozók és zarándokok. Magyar témák a középkori spanyol történelemben* címmel. Szintén személyes kapcsolatban állt a szociofotóival nemzetközi hírnévre szert tevő Müller Miklós fényképésszel, akiről José Girón oviedói kollégájával és barátjával közösen könyvet is megjelentetett, illetve Müller önéletírását magyarul is kiadta *Megszelídített fény* címmel. Nem utolsósorban pedig írt a még ma is élő, 91. életévében járó Elisabeth Szél (Széll Erzsébet) írónőről, akinek első férje Wallenberg sofőrje volt. Az utóbbi időszakban pedig Gerő Ernő spanyolországi tevékenységével, a Rajk-per spanyolországi előzményeivel, illetve az 1956-os forradalom és a spanyol beavatkozás kérdésével is foglalkozott. A témában folytatott kutatásainak összegzését jelentette *A magyar-spanyol kapcsolatok ezer éve* című könyve, amely magyar és spanyol nyelven is megjelent (2006, 2007) a diplomáciai kapcsolatok újrafelvételének 30 éves évfordulója alkalmából (1–2. kép).

A magyar-latin-amerikai kapcsolatok történetének első vizsgálódási pontját a latin-amerikai magyar emigráció kérdése jelentette, amely a kutatócsoport kiemelt kutatási témája volt még a TS-4 Magyarságkutatás program keretében 1989–1991 között. Anderle Ádám több tanulmányában foglalkozott a 19. század második felében Latin-Amerikába érkező magyar katonai emigrációval (Czetz János, Prágay János), a 19. századi magyar Latin-Amerika-képpel, főként sajtóanyagra támaszkodva, a későbbiekben pedig Kánya Kálmán mexikói diplomáciai tevékenység-

3. kép. Katolikus Izabella Érdemrend

géről írt könyvet (*A Monarchia utolsó követe. Kánya Kálmán Mexikóban 1914–1919*). 1999 és 2002 között a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával és az ő vezetésével működő Hispanisztika Kutatócsoport is a magyar–hispán kapcsolatok történetére fókuszált. Több hazai és nemzetközi konferenciát szervezett, az ezeken elhangzott előadások írásos, szerkesztett változata könyv alakban is megjelent (*Magyarország és a hispán világ, A magyar forradalom és a hispán világ*). A téma vonatkozásában hét PhD-értekezés és több mint félszáz szakdolgozat született a Hispanisztika Tanszéken.

Számos külföldi kutató- és egyéb szakmai útja során Anderle Ádám nemcsak történészekkel, tudósokkal, egyetemi oktatókkal, úgymond, szakmabeliekkel ismerkedett meg, hanem egyszerű hétköznapi emberekkel is. Ezekről a találkozásokról feljegyzéseket készített, riportokat írt. A hispán világ országaiban zajló éppen aktuális és fontos eseményekről számtalan cikke jelent meg a Népszabadságban és a Délmagyarországban, amelyeket később külön kötetben is közreadott (*Spanyolország messzire van?*).

Munkásságának fontos részét képezte a tehetséggondozás; az Országos Tudományos Diákköri Tanács Humán Tagozatának egyik irányítója, 1996 és 2002 között elnöke, majd tiszteletbeli elnöke, 2002-től tagja volt az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT) ügyvezető elnökségének is. Aktívan közreműködött

a diákköri mozgalom fél évszázados történetét felelevenítő kötet megírásában is (*A magyar tudományos diákköri konferenciák fél évszázada 1951–2001*).

A spanyol nyelvterület több államában magas kitüntetésekkel ismerték el tevékenységét, így a Spanyol Királyságban 1997-ben elnyerte a Spanyol Polgári Érdemrend tisztí keresztjét, 2008-ban pedig a Katolikus Izabella Érdemrendet (3. kép). Hazai elismerései sorában Széchenyi professzori ösztöndíjat (1997–2000) és Mestertanári Aranyérmét (OTDT–MTA) kapott. 2008-ban munkásságát a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje, majd 2013-ban a Magyar Érdemrend tisztikeresztje kitüntetéssel ismerték el.

A kiállításon bemutatott oklevelek, meghívók, kutatói igazolványok önmagukért beszélnek, és bizonyítják, hogy Anderle Ádám professzor egy sokak által tisztelt, nagy tudású ember volt. A fényképek pedig életének sokszínű pillanatait örökítették meg: a fiatal kutatót, a komoly professzort, tanítványok és kollégák körében (4. kép). Iskolateremtő tudós, karizmatikus tanáregyéniség volt, aki elévülhetetlen érdemeket szerzett abban, hogy a Latin-Amerika és Spanyolország történetére vonatkozó tudományos kutatásoknak több évtizedes múltra visszatekintő, páratlanul élő hagyománya legyen a Szegedi Tudományegyetemen.

4. kép. Kutatóutakon, konferenciákon

ZSUZSANNA CSIKÓS

A WANDERER ON HISPANIC PATHS

AN EXHIBITION DEDICATED TO THE MEMORY OF ÁDÁM ANDERLE

On November 16–19, 2017 a three-day international conference entitled “Transnational Americas: Home(s), Borders and Transgressions” was organized in Szeged by the Inter-American Research Center of the Faculty of Arts of the University of Szeged. Within the framework of the conference there was a book presentation and an exhibition in the Somogyi Library dedicated to the memory of Prof. Ádám Anderle, founder and first head of the Department of Hispanic Studies in Szeged, who passed away on November 19, 2016. The exhibition paid tribute to the internationally recognized historian and scholar whose main focus of research was the history of Spain and Spanish-Hungarian relations as well as the history of Latin America, Hungarian immigration to Latin America, and the development of national and continental identity in Latin America. He founded a “school” in Szeged, and inspired generations of students to think in comparative perspectives about Hungarian and world history. The books, photos, newspaper articles, awards, and many different objects on display presented the wide range of Ádám Anderle’s academic interest and some of the most important milestones and most memorable moments of his professional career.